

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Oddělení ruského jazyka a literatury

Bakalářská práce

Rusko–česká homonyma se zaměřením na substantiva

(The Russian-Czech homonyms with a view to nouns)

Vypracovala: Anna Huleová

Studijní obor: Cizí jazyk pro evropský a mezinárodní obchod – ruský jazyk

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

České Budějovice 2010

Bakalářská práce v nezkrácené podobě

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci na téma Rusko-česká homonyma se zaměřením na substantiva vypracovala samostatně a využila jen zdroje, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 23. 4. 2010

Anna Huleová

Poděkování:

Děkuji paní PhDr. Martě Vágnerové, PhD. za její rady, připomínky, trpělivost, konzultace a čas, který mé práci věnovala.

Za pomoc při zpracování této práce děkuji Natalye Ilyushine za konzultace a mojí matce za její cenné rady.

Název práce: Rusko-česká homonyma se zaměřením na substantiva

Vypracovala: Anna Huleová

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

Anotace:

Počet stran, Úvod, Teoretická část, Praktická část, Závěr, Seznam literatury.

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit slovníček rusko-českých homonym se zaměřením na substantiva. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmů homonyma, polysémie, paronymie. Praktickou část představuje slovníček ruských homonym s odpovídajícími českými ekvivalenty.

Title of the bachelor thesis: The Russian-Czech homonyms with a view to
nouns

Written by: Anna Huleová

Supervisor of the bachelor thesis: PhDr. Marta Vágnerová, Ph.D.

Annotation:

Numer of page , Introduction, Theoretical part, Practical part, Conclusion,
Bibliography.

The target of this bachelor's thesis was to put together a vocabulary of Russian-Czech homonyms with a focus on nouns. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part covers the definitions of homonyms, polysemia and paronymia. The practical part lists Russian homonyms and corresponding Czech equivalents.

Obsah

Obsah	6
Úvod.....	7
1. Teoretická část	8
1.1. Rusko-česká homonyma	8
1.2. Homonymie	10
1.2.1. Homonymie podle původu.....	10
1.2.2. Homonymie podle rozsahu	13
1.3. Polysémie.....	16
1.4. Hranice mezi polysémií a homonymií	19
1.5. Paronymie	21
2. Praktická část	23
2.1. Slovníček	23
2.2. Tématické oblasti rusko-českých homonym.....	46
Závěr	49
Резюме.....	51
Seznam použité literatury	54

Úvod

Výběr tématu rusko-česká homonyma se zaměřením na substantiva ovlivnilo několik faktorů. Jedním z důvodů byla návštěva ruské profesorky N. R. Rogozy na Jihočeské univerzitě a její přednáška na téma K rusko-českoj omonimii, přednesená v r. 2008. Tato problematika mě zaujala. V září téhož roku jsem se vypravila do Ruska a po návratu jsem byla pevně rozhodnuta tématem se zabývat a sestavit slovníček rusko-českých homonym.

Toto téma pro mě bylo velice zajímavou volbou, jelikož se mi naskytlá příležitost vytvořit něco zcela nového. Ano, existuje sice několik knih a článků o homonymech, ale zatím nikdo nevytvořil ucelený přehled právě rusko-českých homonym. A to pro mě byla velká výzva.

Především mě zajímalo, kolik takových homonym naleznu a v jaké oblasti jazyka asi nejvíce. Vzhledem k jejich četnosti jsem se později rozhodla soustředit se pouze na substantiva.

Cílem mé bakalářské práce je především vytvořit ucelený a přehledný slovníček rusko-českých homonym z oblasti substantiv, který by přinesl užitek nejen českým studentům při studiu ruského jazyka, ale také ruským studentům při studiu českého jazyka.

Moje práce obsahuje dvě hlavní části: část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se zabývám vymezením několika základních pojmů, které s homonymií úzce souvisejí, a určení hranice mezi nimi. Tato kapitola se týká pojmů polysémie, paronymie a již zmíněné homonymie. Je napsaná v češtině a vymezuje zmíněné pojmy v jazyce českém. Pro představu uvádím také několik ruských příkladů, které překládám do českého jazyka.

Ve druhé, praktické části jsem vytvořila slovníček rusko-českých homonym, analyzovala je a pro lepší představu jsem udělala graf tématických oblastí, v nichž se vyskytují.

1. Teoretická část

1.1. Rusko-česká homonyma

Z akademického slovníku cizích slov se dozvíme, že „Homonymum je slovo nebo jiná jazyková jednotka, popř. její tvar (morfém, gramatický tvar, slovo, spojení slov, věta), znějící nebo psaná stejně, ale různého významu.“ (V. Petráčková, et al. 2000:296)

O. Man (1986) začíná svou kapitolu o rusko-českých homonymech takto: „V projevech ve dvou jazycích, zvláště příbuzných, se setkáváme s případy vzájemné shody slov a výrazů (míníme tím shody zvukové i významové, jako např. *знать* znát, *окно* okno), ale i s případy shody jen částečné, vlastně jen formální, tzn. že se sice shoduje zvuková stránka slov, ale liší se jejich význam (např. rus. *жизнот*, ale čes. „život“, *заказат* ale „zakázat“, *пар*, ale „pár.“ To bývá příčinou častých chyb v překladech, neboť dochází k tzv. interferenci. Mluvíme zde také o homonymech: v rámci několika jazyků jsou to tzv. mezi jazyková homonyma, v rámci ruštiny a češtiny homonyma rusko-česká.“ (O. Man 1986:121)

V praxi to vypadá tak, že znalost slova v cizím jazyce, přesněji řečeno sluchová znalost, může vést k nesprávnému překladu do jazyka mateřského. Např. ruské slovo *век* se do češtiny často chybně překládá jako „věk,“ přičemž *век* znamená století. Sluchová znalost nám často ztěžuje možnost nalezení správného ekvivalentu. Podle mínění S. Žaži (Žaža 1999) slova, jejichž význam se vývojem natolik diferencoval, nemůžeme podle významu obdobného slova v druhém jazyce spolehlivě odvodit.

Jak uvádí O. Man (1986), odlišnost homonym je způsobena rozdílným vývojem slovní zásoby obou jazyků, historickými souvislostmi, slovtvornými možnostmi a postupy. Jak poznamenává S. Žaža, „Úplné homonymii brání ovšem většinou rozdílná výslovnost, přízvuk a pravopis, slov. *дело* (věc) a *дѣло* (пушка), *нозор* (hanba) a *розор* (внимание), *отказ* (odmítnutí) a *одказ* (завет, зевещение) a n.j.“ (S. Žaža 1999:29)

S. Žaža (Žaža 1999) také uvádí, že menší překážku představují slova, která mají protikladný význam, jelikož jich není mnoho a jsou velice často dobře známy. Ze substantiv můžeme vybrat např.: *вонь* (zápach) a *вůně* (запах); *ослава* (ostuda) a *oslava* (празднование).

Nejzajímavější se zdají být homonyma, která vznikla rozpadem polysémie, kdy původní význam slova měl slovanský základ. Vývoj těchto slov šel na obou stranách jinými cestami, nakonec došlo k tomu, že se významy od sebe značně vzdálily a mohla proto vzniknout homonyma. Takovým příkladem může být rus. slovo *неделя*, které se do češtiny překládá jako „týden“, na druhé straně čes. *neděle* si zachovalo původní význam, a to „den, kdy se nedělá,“ jak je tomu i v jiných slovanských jazycích.

1.2. Homonymie

Akademický slovník cizích slov uvádí: „Formální vztah mezi jazykovými jednotkami založený na totožnosti formy (např. *kolej* studentská ubytovna – *kolej* stopa kola).“ (V. Petráčková, et al 2000:296)

Z. Holub (http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/418867) se v jazykovém koutku českého rozhlasu zmiňuje o tom, že termín homonymie vznikl spojením řeckého slova *homos* ("tentýž, stejný") a *onoma*, *onymie* ("jméno, proces pojmenování"). Označení použil poprvé Aristoteles ve své stati *O sofistických důkazech*. Jde tedy o stejnojmennost neboli souzvučnost.

Zdá se, že v češtině jsou homonyma poměrně řídká a jejich užívání většinou nezpůsobuje nedorozumění. Jak uvádí M. Kleinová (http://markle.ic.cz/dokumenty/HOMONYMIE_a_POLYSEMIE.pdf) na své internetové stránce, k jazykům s hojným výskytem homonym patří např. angličtina, francouzština nebo čínština. Někdy ovšem v češtině jev vzniká lidovou etymologií, zejména ve slovech cizího původu (např. název italského města Venezia se překládá do češtiny jako "Benátky" – analogicky českému místnímu jménu Benátky).

Nejčastěji se o homonymii hovoří v souvislosti s lexikem¹. Z hlediska slovní zásoby je homonymie problémem hlavně v lexikografii při rozlišování od polysémie, tj. zda jde o jeden lexém², nebo různé lexémy. V slovnících dochází k různým a často nejednotným úpravám.

1.2.1. Homonymie podle původu

Dělí se na homonymii lexikální, homonymii slovtvornou, homonymii slovně druhovou a homonymii morfologickou.

¹ *lexikum* – „*Lexika*, souhrn všech slov tvořící slovní zásobu jazyka.“ (B. Kvasil et al. 1986:3.oddíl s.788)

² *lexém* – „Základní jednotka slovní zásoby, souhrnné označení všech tvarů(paradigma) určitého slova.“ (B. Kvasil et al. 1986:3.oddíl s.788)

1) homonymie lexikální

Lexikální homonymii tvoří taková slova, která jsou zcela různá a jejich shoda je jen náhodná. Různost slov si vždy můžeme zjistit v etymologickém slovníku. Tato homonyma se vyskytují pouze v rámci jednoho slovního druhu.

a) slova domácí (slova téhož původu)

vlna – na vodě

vlna – srst u zvířete

лук – вид оружия (luk)

лук – растение (cibule)

b) slova přejatá a domácího původu

kolej – stopa po kolech vozidla; slovo domácí

kolej – vysokoškolské ubytovací zařízení; slovo převzaté z latinského *collegium*

брак – супружество (manželství)

брак – негодная продукция, из немецкого языка (vadné zboží)

c) slova přejatá

puk – hrana na oděvu; slovo německého původu

puk – hokejový kotouč; slovo anglického původu

raketa – pálka; z francouzského *raquette*

raketa – létající zařízení; z německého *die Rakete*

кран – запор для воды, из голландского языка (*kohoutek*)

кран – подъемный механизм, из немецкого языка (*jeřáb*)

2) homonymie slovotvorná

a) homonymie je častá u předpon a přípon

přípona *-ka*; označuje činitele: *mluvka*; výrobek: *pračka*; činnost:

hádk; vlastnost: *hloubka*; místo: *zastávka*; rostliny: *slaměnka*;

přechyluje: *učitelka* aj.

V ruštině jsou takovými slovy např. slovesa s předponou *za-*, která naznačuje nějakou činnost (*закусить* – pokousat) nebo počátek nějaké činnosti (*закусить* – začít kousek).

b) spojí-li se homonymní přípona s týmž základem, dochází k lexikální polysémii, protože významy těchto slov navzájem souvisejí

svářčeka – *svářč*

c) homonyma vzniklá rozpadem mnohoznačnosti slova

лавка – lavice, obchod

коса – cop, kosa

3) homonymie slovnědruhov

O tomto typu homonymie se dá hovořit v případě, že slovo v různém slovním druhu má stejnou grafickou i fonetickou podobu. Chápeme-li slovní druhy jako nejobecnější sémantické³ kategorie, můžeme i mezi nimi vidět homonyma.

podstatné jméno/příslovce: *večer, ráno, mžikem*

přídavné jméno/podstatné jméno: *dovolená, účetní, vedoucí*

sloveso/podstatné jméno: *печь (péct, kamna)*

přídavné jméno/podstatné jméno: *рабочий (pracovní, dělník)*

Tento specifický podtyp homonymie překládají slovníky různě a často nejednotně. Např. je chápou jako různá slova a různé významy polysémických lexémů. Většinou je chápeme jako druh konverzace; tvoření nového slova změnou jeho tvaroslovné a slovnědruhov

³ *sémantika* – „ Nauka o významu jazykových jednotek, významová stránka jazykových jednotek“ (B. Kvasil et al. 1986:3.oddíl s.788)

4) homonymie morfológická

Homonymie morfológická, neboli tvaroslovná je charakterizována významovou souvislostí a růzností morfológických kategorií, zvláště životnosti a neživotnosti, projevující se růzností pádových tvarů. Má jeden nebo několik tvarů společných, ale v ostatním se liší. Těmto homonymům také říkáme tvarová homonyma.

bábovka -y : v ženském rodě vyjadřuje druh pečiva

bábovkové, bábovky: v mužském rodě označuje málo průbojného člověka

сноp substantivum (hádka) a *сноп* jmenný tvar adjektiva *снопыи* (do hov. češtiny přeloženo jako šikovní, rychlý)

1.2.2. Homonymie podle rozsahu

Podle toho, zda se lexikální homonyma shodují ve všech slovních tvarech nebo ne, dělíme je na:

1) homonyma úplná

Shodují se ve všech svých ohebných (gramatických) tvarech.

ракета (ve významech létající zařízení; pálka) a nebo *колея* (stopy po kolech vozidla; vysokoškolské ubytovací zařízení)

кулак (pěst; vesnický bohatý muž)

2) homonyma částečná

Shodují se jen v některých gramatických tvarech. Velmi často se liší v čísle a osobě.

атлас (zeměpisný a textilie), *боб* (bylina a saně), *пиано* (tichý zvuk a nástroj), *лос* (severské zvíře a poukázka loterie)

мир (svět a mír), *мех* (kožešina a dmychadlo)

Za částečnou homonymii bývá považována i shoda jednoho nebo několika tvarů slov patřících k různým slovním druhům: *jez* (vodní stavba – imperativ od slovesa *jíst*).

3) homonyma pravá

Shodují se ve výslovnosti i v grafické podobě.

2) homonyma nepravá

a) homofona – zvukově shodná slova, ale graficky odlišné jednotky. K této shodě došlo z fonetických příčin. Proto také mluvíme o fonetických homonymech

bít a být – tlouci nebo existovat

let a led – pohyb ve vzduchu nebo zmrzlá voda

správa a zpráva – péče o věc nebo sdělení

grub a grunn – nižшее растение, не образующее цветков и семян и размножающееся спорами (houba) или опасная болезнь, характеризующаяся воспалением дыхательных путей (chřipka)

lуг a luk – участок, покрытый травянистой растительностью (louka) или старинное оружие для метания стрел в виде гибкой дуги, стянутой тетивой (luk)

b) homografa – graficky shodná, ale zvukově odlišná slova

panický – od podst. jm. panic a nebo panika

baby – lze vyslovit jako *babi* (oslovení staré ženy) a nebo *bejbi*

(označení malého dítěte nebo oslovení blízké dívky)

záмок – крепость феодала (obydlí šlechty)

zamók – приспособления для запирания ключом (zámek u dveří)

му́ка – сильное физическое страдание (muка)

мука́ – размолотые хлебные зёрна (mouka)

c) mezislovní homonyma

za pět – zapět, *má ti* – máti, *do hry* – dohry

стекло – существительное (sklo)

стекло – от глагола стекать (steklo – minulý čas od slovesa stékat)

V češtině se tento jev vyskytuje zřídka, a to v případě stejně psaného domácího a přejatého slova, u něžž je zachován původní pravopis.

1.3. Polysémie

Z. Holub (http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/418867) uvádí, že "polysémie" pochází ze dvou řeckých základů: *poly*, tj. "mnoho, více", a *sémie*, čili proces odvozování významu (přechod od nějakého znaku k jeho významu). Při jazykové mnohoznačnosti můžeme popsat několik zřetelně odlišných významů slova (nejprve základních, posléze i druhotných).

O. Man uvádí definici polysémie: „Mnohoznačností slova rozumíme existenci dvou nebo více vzájemně vázaných významů v témže slově nebo, jinak řečeno, schopnost vyjádřit stejným hláskovým komplexem několik předmětů či jevů. O mnohoznačnost jde jen tehdy, jestliže jev pojmenovaný stejným hláskovým komplexem má nějaké společné sémantické znaky s jevem (významem) předcházejícím, je-li jím motivován“. (O. Man 1986:111)

Polysémie je jev každého přirozeného jazyka; je opoziční synonymií a představuje základní významovou hierarchickou strukturu, v rozsáhlé míře zapojenou do dalších jazykových souvislostí. Je svědectvím ekonomie jazykového systému, což vyhovuje omezené kapacitě lidské paměti. Podle mého názoru mnohoznačnost není v jazyce na škodu, pokud je nám znám kontext použitého slova, nedochází k nedorozumění.

V lexikálním systému češtiny se polysémie týká téměř čtyř pětín z tisíce nejfrekventovanějších slov, celkově je však více slov monosémních (jednovýznamových).

O. Man (Man 1986) upozorňuje na to, že změna významu slova není konečná ani trvalá, stejně tak jako není konečný počet slov v jazyce.

Ke změnám významu slova může dojít takto:

a) postupným odvozením

Jeden význam se odvozuje od druhého a sám se stává výchozím pro následující.

- galeje*
1. starověká a středověká veslová loď
 2. veslování na takové lodi jako trest pro odsouzence

3. těžká práce vůbec

b) souřadného odvození

Významy jsou motivovány jedním významem.

- jazyk*
1. svalnatý orgán v dutině ústní
 2. součást boty
 3. soustava vyjadřovacích prostředků

Podle O. Mana (Man 1986) může dojít ke změně významu také rozšířením významu a významovým úžením.

a) rozšířením významu

Změny vyvolané v důsledku politických, hospodářských, sociálních a historických změn, ale také v důsledku objevení se nového slova, a nebo naopak jeho vytlačení.

министр – v Sovětském svazu před druhou světovou válkou se slovo министр ve státní administrativě nepoužívalo, vztahovalo se na členy vlády v zahraničí. Později bylo zavedeno, takže má již současný význam ministr.

ателье – dříve toto slovo mělo význam ateliér umělce, či malíře. Dnes se používá ve významu módního salónu.

b) významovým úžením

Dochází ke ztrátě významu slova. Tato změna je méně častá a objevuje se zřídka.

казарма – slovo v dřívější podobě znamenalo ubikaci pro dělníky, dnes je známo pod významem kasárny pro vojáky

Podle mínění O. Mana nejčastějším vznikem nového slova je přenesení významu jednoho jevu na jev druhý, tyto jevy mají určitý společný znak. Nový předmět je pojmenován existujícím slovem, protože mezi ním a výchozím předmětem je shoda. „Jde o sémantickou motivaci slova, kdy jeden význam slova je motivován druhým významem téhož slova. Rozlišujeme tři druhy přenášení, podle toho jaký znak je vzat

na základ vzájemného vztahu, totiž metaforou, metonymií a synekdochou.“ (O. Man 1986:113)

1) metafora

V malé československé encyklopedii se dozvíme, že metafora je: „Nepřímé obrazné pojmenování, při němž se nějaká věc označuje jménem věci jiné na základě podobnosti některých znaků.“ (B. Kvasil et al. 1986:4.oddíl s.197)

яблоко – плод, глазное яблоко (jablko, oční bulva)

нос – животного, нос лодки (nos, příď lodě)

2) metonymie

Malá československá encyklopedie uvádí, že metonymie je: „Pojmenování, při němž se nějaká věc označuje jménem věci jiné na základě věcné souvislosti (místní, časové, příčinné).“ (B. Kvasil et al. 1986: 4. oddíl s. 204)

стакан – Он разбил стакан. Он выпил стакан молока. V prvním případě se jedná o sklenici samotnou, ale ve druhém se jedná o obsah sklenice.

работа – Работа началась в 7 часов. Её работа лежит на столе. V prvním případě se jedná o práci – činnost a ve druhém o předmět.

3) synekdocha

Jak uvádí malá československá encyklopedie, synekdochou rozumíme: „Pojmenování, při němž se označuje nějaká věc jménem věci jiné na základě jejich věcných souvislostí kvantitativních. Např. *много жар* místo *много лет*, *облоха се трепытила* místo *звезды се трепыты*.“ (B. Kvasil et al. 1986: 5. oddíl s. 985)

лицо – označuje část lidského těla, např. *У неё красное лицо*. Jde také o člověka. *Юридические лица*.

машина – obecně označuje stroj, např. *Машина отечественного производства*. Jedná se také o dopravní prostředek – automobil. *У моего папы машина марки Шкода*.

1.4. Hranice mezi polysémií a homonymií

Jak uvádí Z. Holub (http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/418867), přechod od polysémie k homonymii je plynulý (např. u významového rozštěpení: *zámek* (*замок, замок*) může být zařízení, kterým se zamyká, ale také název výstavné budovy, v jaké bydlela šlechta). Polysémie je jev, při jehož výkladu nacházíme u jazykových jednotek dva nebo více sémanticky souvisejících významů. Pro polysémií je typické, že k základnímu významu slova, slovního tvaru nebo spojení se později dotvářely významy další. Ale naopak u homonymie v žádném případě o původní význam slova (popř. o společný základ) nešlo.

Z. Holub k tomu poznamenává: „Jestliže polysémie je do jisté míry zákonitým procesem rozšiřování významu slov, vznik homonym bývá nahodilý. Někdy dochází k odvozování slov od podobných základů (*vinný* – od slov víno i vina; *travička* – od slova tráva i trávit), jindy k přejímání z cizích jazyků; někdy kombinovaně (např. u již zmíněné koleje, popř. u slova stopky: při odvozování hovoříme o části plodu ovoce, při přejímání o přístroji na měření času). Pokud se pak slova shodují pouze v některých tvarech, hovoříme o homonymech částečných (*pila, los*).“ (Holub http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/418867)

V polysémií hovoříme o tom, že mezi jednotlivými významy slova existuje jistá sémantická souvislost, která může být vyvolána změnou významových znaků. Může to být např.: metafora, metonymie, synekdocha.

O. Man uvádí: „Užijeme-li slova *старый* v různých slovních spojeních, která reprezentují různé významy, a to 1. *старый человек* starý člověk, 2. *старый голос* stařecký, starý hlas, 3. *старая архитектура* starobylá architektura, stará architektura, 4. *старый работник* zkušený, starý, dlouholetý pracovník, zjišťujeme zřetelně, že společným znakem, sémantickým komponentem, je vyjádření „stáří.“ Totožnost slova je tak zachována, nejde o různá slova, nýbrž o jedno slovo s různými významy, mluvíme o mnohoznačnosti (polysémií).“ (O. Man 1986:117)

Na druhé straně stojí homonyma, slova, která stejně znějí, ale mají jiný význam. Homonyma v jazyce vznikají z různých příčin. Někdy jde čistě o nahodilý vznik, jindy

je vznik homonym složitější, jedná se zejména o tzv. vlastní nebo-li lexikální homonyma. Často nejproblémovější bývají homonyma, která vznikla rozpadem polysémie. Jak píše O. Man (Man 1986), tento rozpad spočívá v tom, že původní významy slov se od sebe natolik vzdálily, že každé slovo získalo zcela jiný a úplně nový význam, není tedy mezi nimi žádná sémantická souvislost. Tuto homonymii chápeme jako lexikálně sémantický způsob tvoření slova. Může dojít ovšem také k tomu, že určité slovo během historie a vývoje jazyka prostě zaniklo. Homonyma, která vznikla rozpadem polysémie, je problematické ohodnotit, jelikož je těžké stanovit přesnou hranici mezi polysémií a homonymií. Tato problematika se nejčastěji odráží ve slovnících, kde nedochází ke shodě, zda se jedná o homonymum, či naopak o polysémii.

1.5. Paronymie

Z akademického slovníku cizích slov se dozvíme, že paronymie je: „Vztah mezi jazykovými jednotkami založený na formální, zpravidla fonetické podobnosti a významové odlišnosti.“ (V. Petráčková, et al. 2000:570)

Paronyma jsou slova, která jsou si velice podobná po fonetické a grafické stránce, avšak významově zcela odlišná. Jde o jev, který je blízký homonymii a využívá se ho v uměleckém stylu, v publicistickém stylu, ale také ve slovních hříčkách. Od homonym se liší zvukovou stránkou. Paronyma vždy vznikají v rámci jednoho slovního druhu. Paronyma mohou být slova, která mají stejnou morfológickou strukturu (mají stejný základ-kořen), a nebo slova rozdílného původu, podobající se hláskově.

1) slova se stejnou morfológickou strukturou

системный (systémový) – *систематический* (systematický)

жар (horečka) – *жара* (vedro)

2) slova, která mají jiný původ, ale podobají se hláskově

индиец (Ind) – *индеец* (Indián)

бойлер (elektrický ohříváč vody) – *бройлер* (jatečné kuře)

O. Man (1986) upozorňuje, že: „Paronyma představují při výuce jazyka značné úskalí, jsou příčinou častých jazykových chyb. Velmi často se v projevu zaměňují, dochází k sémantické interferenci, která silně ovlivňuje pochopení projevu. Příkladem nám může posloužit např. tato věta: *Где передают* (místo *продают*) *картофель*? Proto jejich přesné významové vymezení vyplyne především z kontextového okolí.“ (O. Man 1986:124)

V rusko českých paronymech dochází ke vzájemné záměně na základě podobných fonetických jevů, což často vede k nepochopení slova. Např. *травление* (leptání) – *траvení* (пищеварение). Za mezijazyková paronyma můžeme považovat ta, u nichž se liší fonetická a morfológická stránka slova.

S. Žaža (1999) uvádí, že paronymie je největší úskalí v ekvivalenci ruských a českých slov. Také je častým zdrojem překladatelských chyb. Např. slovo *постель* znamená nejen postel, ale také ložní prádlo. Některé výrazy jsou zvukově příbuzné, ale významově vzdálené. „Ve školní i překladatelské praxi jsou paronyma i homonyma známá jako tzv. zrádní přátelé (ложные друзья, fr. *faux amis*, angl. *false friends*).“
S. Žaža (1999: 29)

2. Praktická část

2.1. Slovníček

A

автокар

multikár; (akumulátorový) vozík;

hov. ještěrka

антиквариат

obchod se starožitnostmi

артикуль

jazykový člen

autokar

комфортабельный автобус

antikvariát

букинистический магазин

artikl

hov. артикул, вид товара

Б

базар

trh; tržiště

байка

báchorka; flauš (látka)

баллон

ocelová láhev; baňka; obal balónu;

láhev (na stlačený plyn); pneumatika

банка

písečný nános; písečná mělčina;

plechovka; sklenice; láhev

bazar

комиссионный магазин

bajka

выдумка

balón

воздушный шар; дирижабль; мяч;

аэростат

banka

банк

бархат

samet

беспечность

bezstarostnost; nedbalost;

lehkomylnost

биограф

životopisec

блеск

záře; třpyt; svit; lesk; jas

борода

plnovous

брак

manželství; sňatek

бухта

záliv; zátoka; chobot

былина

ruská lidová píseň

быт

způsob života; životní styl

В**варка**

vaření; tavba; tavení

ведомость

seznam; výkaz; listina,

barchet

бумазея

bezpečnost

запас прочности; надёжность;

безопасность

biograf

кино; кинотеатр

blesk

вспышка; лампа-вспышка; молния

brada

подбородок

brak

дешёвка; брак

buchta

пирог; кулич; сладкий пирожок

bylina

травянистое растение

byt

квартира

várka

порция; партия

vědomost

знание

век

století

веко

oční víčko

вес

váha; význam; vliv

ВЗГЛЯД

názor, pohled

вздор

nesmysl; hloupost

взор

pohled; zrak

визитка

žaket (kabát)

власть

moc; pravomoc

внимание

pozornost; zřetel

вор

zloděj

ворвань

tuk z ryb; vorvanina

věk

возраст

víko

крышка; покрывка

ves

деревня; село; селение

vhled

вид

vzdor

упрямство; упорство

vzor

пример; образец; узор; рисунок

vizitka

визитная карточка

vlast

родина; отечество

vnímání

восприятие

vor

плот

vorvaň

кашалот

враг

nepřítel; odpůrce

вражда

zášť; zášti; nenávisť; nepřítelství

вычет

srážení; srážka; úbytek

вышка

věž

Г

град

kroupy; krupobití

граф

hrabě

гриб

houba

грунт

podklad; pozadí; základ; základní barva;

základní smalt; zemina; půda

Д

дело

věc; případ

договор

smlouva

vrah

убийца

vražda

убийство

výčet

перечисление

výška

высота

hrad

замок; кремль

graf

графа

hřib

белый гриб

grunt

основа; основание; имение;

усадьба; фундамент

dílo

произведение; сочинение

dohovor

уговор

доза

dávka

доклад

referát

дом

dům

драматург

dramatický spisovatel, dramatik

дроги

valník

дружина

пожарная дружина – hasičský sbor

народная дружина – pořádková služba

дубина

klacek; kyj; nemehlo; trdlo

дымка

clona; opar; mlha

дыня

cukrový meloun

Ж

жаба

ropucha

dóza

шкатулка

doklad

документ; доказательство; пример

dóm

(кафедральный) собор

dramaturg

заведующий литературным
отделом (театра); завлит

drogy

наркотики

družina

свита; группа продлённого дня

dubina

дубняк; дубовый лес; дубрава

dýmka

трубка

dýně

тыква

žába

лягушка

жаль

škoda; bohužel

жена

manželka

женщина

žena

живот

břicho

журнал

časopis

З

забег

rozběh; start

завет

odkaz

заезд

rozjížd'ka; kolo

заказ

objednávka

заминка

hov. zdržení

запас

zásoba; rezerva; hov. záložka
na šatech; voj. záloha

žal

скорбь; печаль; горе

žena

женщина

ženština

гулящая женщина

život

жизнь

žurnál

журнал мод; кинохроника

záběh

обкатка (машины)

závěť

завещание

zájezd

поездка

zákaz

запрещение; запрет

záminka

предлог

zápas

матч; бой; бокс; борьба; схватка;
соревнование; состязание; встреча

запах

vůně; pach

запор

závora; zástrčka; zácpa;

tech. uzávěr

засада

voj. léčka; úkryt; záloha

заставка

záhlavní kresba; viněta; záhlaví

захват

dobytí; uchopení; záběr; chapadlo;

obsazení; okupace

звание

stav; hodnost

зверь

zvíře; šelma

звон

zvonění; cinkot

здание

budova

злодей

zločinec; zlosyn

zápach

вонь

zápor

отрицание

zásada

принцип; убеждение; *chem.*

основание

zastávka

станция; стоянка; остановка

záchvat

припадок

zvaní

приглашение

zvěř

дичь

zvon

колокол

zdání

представление, впечатление

zloděj

вор

змея

had

zmijs

гадюка

И

иллюминатор

kruhové lodní okénko

iluminátor

malř iluminací

истина

pravda; pravdivost

jistina

капитал; капитальная сумма

К

капелла

pěvecký a instrumentální sbor; kaple

kapela

оркестр

капуста

zelí

kapusta

кудрявая капуста

кара

trest; odplata

kára

тележка; двуколка (dvoukolová)

караван

karavana; konvoj

karavan

жилой автоприцеп

карта

mapa

karta

листок

клад

poklad

klad

положительное свойство;

достоинство

клич

výzva; volání

klíč

ключ

кличка

jméno domácího zvířete; přízvisko;

krycí jméno

колбаса

salám

кончина

úmrtí; skon; skonání

корейка

hrudí; prsíčka

котлета

karbanátek

кочка

hrbolek; pahrbek; kopeček

краска

barva

креатура

protekční chráněnc

крест

kříž

крестьянин

rolník

кровь

krv

klička

петля

klobása

сорт колбасы

končina

отдалённое место; отдалённая область; отдалённое место; край света

Korejka

корейка

kotleta

отбивная котлета

kočka

кошка

kráska

красавица

kreatura

урод; мерзавец

křest

крещение

křesťan

христианин

krov

кровля

кубанка

kubanka (шапка; пшеница)

кукла

rapenka

Л**лавка**

obchod

ласка

vřídnost; něžnost; lasice (kož.); mazlení;

laskání; lasice

лежак

lehátko

лесть

rochlebování; lichocení

листопад

doba padání listí

лицо

obličej; osoba

лоб, лба

čelo

лом

sochor; kovová tyč; šrot; odpad

Kubánka

кубинка

kukla

куколка; шлем; маска

lávka

шлем

láska

любовь; привязанность

ležák

выдержанное пиво; залежавшийся

товар

lest

коварство; хитрость

listopad

ноябрь

líce

щека

lebka

череп

lom

каменоломня

люцерна

vojtěška

lucerna

люкарка

М

магазин

obchod

magazín

журнал

майка

tričko; tílko

májka

СЫМБОЛ весны, высокое рубленное дерево, украшенное цветами и лентами, которое по традиции ставится в деревнях Чехии и Словакии в день првого мая

масть

barva (u zvířat, u karet)

mast

мазь

мена

výměna; směna

měna

валюта

местность

kraj

místnost

помещение

место

postavení; zaměstnání; lokalita; místo;
sezení; sedadlo

město

город

мех

kožešina

mech

мох

минутка

chvilka; moment

minutka

порционное блюдо

младенец

rachole; dítě; nemluvně; nemluvněátko;

могила

hrob

мол

molo; přístavní hráz; *hov. vsuvka* prý, že

моторка

hov. motorový člun

мотыл

larva

мрак

temno, tma

муж

manžel

мука

mouka

Н**набег**

útok; nabíhání; vpád

награда

odměna; vyznamenání

mládenec

парень; юноша; помощник;
дружка; холостяк; молодец

mohyla

курган; Мемориал Мира (Mohyla míru u Slavkova)

mol

моль

motorka

мотоцикл,

motýl

бабочка; мотылек

mrak

туча; облако

muž

мужчина

muka

мучение; придорожный крест

náběh

наклонность; наплыв; разгон;
сборка; склонность; тенденция

náhrada

замена; возмещение;
вознаграждение; компенсация

навес

přístřešek; stříška

накипь

pěna (na polévce); usazenina (v hrnci);
kotelní kámen

наука

věda

невестка

snacha; švagrová

неделя

týden

ночник

poční lampička

О

обзор

přehled; výstava; prohlídka; výhled

образ

podoba; způsob; ikona

образец

vzor; vzorek

обход

obtok; vizitace; obhlídka

обыватель

šosák; měšťák

náves

деревенская площадь

nákyр

воздушный пирог

nauka

учение

nevěstka

проститутка

neděle

воскресенье

nočník

ночной горшок

obzor

горизонт; кругозор

obraz

картина

obrazec

схема; фигура

obchod

коммерция; коммерческие

obyvatel

житель

окурок

nedopalek,

олово

ołów

опись

soupis; seznam

оправа

obruba; kování

оса

osa

осада

obléhání; obležení; obklíčení

осина

osika

отбор

výběr; druh

отказ

odmítnutí

отрок

chlapec

охота

lov; myslivost

okurek

огурец

olovo

свинец

opis

копия

oprava

починка; ремонт (обуви);
исправление (ошибки); поправка (к
резолуции)

osa

ось

osada

посёлок; населённый пункт

osina

ость

odbor

отдел; секция

odkaz

завещание

otrok

невольник

ochota

готовность; любезность;
услужливость

ОХОТНИК

lovec; myslivec

ochotník

любитель

П

палка

hůl; klacek

pálka

бита; ракетка

палец

prst

palec

большой палец

памятка

lístek; příručka s poučením; návod;

instrukce

ramátka

память; воспоминание;

памятник (исторический); сувенир

пар

pára

pár

пара

парник

pařeniště

parník

пароход

парта

školní lavice

parta

hov. бригада, компания

пас

přihrávka

pas

паспорт

пасть

tlama; chřtán; jícen

past

западня; капкан; ловушка;

мышеловка

пах

anat. slabina

pach

запах; дурной запах; *hov.* вонь

печень

játra

пивовар

sládek

писатель

spisovatel

письмо

dopis

питомец

chovanec; světenec

плот

vor

повод

důvod

погода

počasí

подбел

devětsil

подвод

tech. přívod; přivádění

подводник

námožník na ponorce; potápěč

pečeně

жаркое

pivovar

пивоваренный завод

pisatel

автор; пишущий

písmo

шрифт

pitomec

дурак; болбан

plot

забор

původ

происхождение

pohoda

благодать; спокойствие

podběl

мать-и-мачеха

podvod

обман; мошенничество

podvodník

обманщик; мошенник; брачный аферист

подход

přístup (k vyřešení otázky)

подъезд

příjezd (k řece); vchod (do budovy)

пожитки

svršky

позор

hanba; potupa; ostuda

посадка

sázení; vysazování; nastupování;
(letadla) nalodění; přistání letadla

посол

velvyslanec

поступь

chůze; krok

прах

tělesné pozůstatky

прачка

pradlena

приглашение

pozvání; výzva; pozvánka

podchod

подземный переход

podjezd

(транспортный) тоннель; проезд
под железной дорогой

požitky

наслаждения

pozor

внимание!; берегись!; осторожно!
смирно! (команда)

posádka

гарнизон (pevnosti); экипаж

posel

курьер

postup

продвижение; ход

prach

пыль; порох

pračka

стиральная машина

přihlášení

подписка (на журнал); прописка (в
милиции)

приправа

rochutina; koření

провоз

přeprava; doprava; převážení

промысел

lov; chov

прописка

přihláška k pobytu

пруд

rybník

пушка

dělo; kanón

пыл

zápal; žár; ohnivost; elán

Р**работа**

práce

разъезд

železniční zastávka

раковина

lastura; ulita

příprava

сборы; заготовка; подготовка;
приготовление; приклад

provoz

ход; работа; деятельность;
уличное; (přes hranici) движение;
цех

průmysl

промышленность

propiska

шариковый карандаш; шариковая
ручка

proud

ток; струя

puška

ружьё; винтовка

pyl

пыльца

robota

барщина; тяжёлый труд

rozjezd

разгон

rakovina

рак

ранец

batoh

рок

zlý osud; úděl

рот

ústa

рукавица

palčák

рыболов

rybář (amatér)

С

сарделька

vuřt

сбор

sraz; shromáždění; sběr; vybírání

свет

světlo

секретарь

tajemník; sekretář

склеп

hrobka; krypta

словник

heslář; výběr slov

ranec

узел

rok

год

ret

губа

rukavice

перчатка

rybolov

рыболовство

sardelka

анчоус, хамса

sbor

состав (учителский); корпус

(дипломатический в армии); хор

svět

мир

sekretář

секретер (мебель)

sklep

подвал; погреб

slovník

словарь

сон

spaní

список

opis; kopie; seznam

справка

dotaz; osvědčení

ставка

plat; hlavní stan; konfrontace

стан

trup; tělo; postava

стопка

hromádka; sloupec; sklenička; odlivka

страсть

vášeň; náruživost

строй

řád; zřízení; tvar; stavba

стул

židle

Т**тварь**

stvoření; živočich; tvor; ničema;

vyvrhel

sen

сновидение

spisek

небольшое сочинение

správka

починка; ремонт

stávka

забастовка; стачка

stan

палатка

stopka

плодоножка (фруктов); стебель;

черешок (листа); стоп-сигнал;
отражатель

strast

страдание

stroj

машина; станок; машинка

stůl

стол

tvář

щека; лицо

ток	tok
proud	течение; река
труба	trouba
potrubí;tubus	духовка
У	
ужас	úžas
hrůza; strach; zděšení	изумление
укол	úkol
píchnutí; pór (v lakové vrstvě); bodnutí; vpich	задание; задача; миссия
ум	um
rozum; mysl	умение
урок	úrok
ponaučení; vyučování; vyučovací hodina; úloha; učení; hodina (vyučovací); hodina	процент
устав	ústav
řád; statut; stanovy	институт
утрата	útrata
ztráta	расходы; издержка; трата
участь	účast
úděl; osud	участие
учёт	účet
inventarizace; soupis; evidence	счёт; расчёт; фактура;konto (в банке)

X

хага

chalupa; selské stavení

ходьба

chůze; chození

Ч

час

hodina

чарка

číška; sklenička; pohárek

чета

dvojice; manželský pár

чин

hodnost; hodnostář; představitel; člen

число

množství

Ш

швейцар

vrátný

шея

krk

шип

osten; trn; *hov.* syčení; sykot

chata

дача

chodba

коридор

čas

время

čárka

запятая; знак ударения; десятичный знак; черта; чёрточка; штрих; тире

četa

взвод (в армии)

čin

поступок; подвиг

číslo

номер

Švýcar

швейцарец

šije

перешеек

šíp

стрела

школьник

žák

штат

stát; stav zaměstnanců

Я

ягода

bobulový plod; bobule

язва

vřed

školník

школьный сторож

stát

государство

jahoda

клубника

jizva

рубец

2.2. Tématické oblasti rusko-českých homonym

Pro analýzu rusko-českých homonym jsme si zvolili graf, aby byly lépe patrné rozdíly v počtu slov v tématických oblastech. Slovíčka jsou rozdělena do témat podle toho, jak se překládají z ruského jazyka do českého. Témata jsme si zvolili následující, pro představu v závorce uvádíme vždy několik příkladů s českým překladem.

- 1) Doprava – транспорт (*автокар* – vozík; *провоз* – doprava; *моторка* – nov. motorový člun)
- 2) Příroda – природа (*листопад* – doba padání listí; *осина* – osika; *ягода* – bobulovitý plod)
- 3) Ekonomické pojmy – понятия из области экономики (*договор*. smlouva; *заказ* – objednávka; *письмо* - dopis)
- 4) Literatura – литература (*писатель* – spisovatel; *доклад* – referát; *байка* - báchorka)
- 5) Zeměpisné pojmy – географические названия (*бухта* – záliv; *карта* – mapa; *банка* – přísečný nános)
- 6) Oblečení a móda – одежда и мода (*бархат* – samet; *визитка* – žaket; майка - tričko)
- 7) Člověk – человек (*живот* – břicho; *борода* – brada; *палец* - prst)
- 8) Počasí – погода (*град* – krupobití; *мрак* – tma; *погода* - počasí)
- 9) Rodina – семья (*муж* – manžel; *жена* – manželka; *невестка* - snacha)
- 10) Technické údaje – понятия из области техники (*труба* – potrubí; *запор* – závořa)
- 11) Čas – время (*век* – století; *неделя* – týden; *час* - hodina)
- 12) Potraviny – пища и питание (*дыня* – cukrový meloun; *капуста* – zelí; *мука* - mouka)
- 13) Stavba, dům – строительство (*дом* – dům; *здание* – budova; *хата* - chalupa)

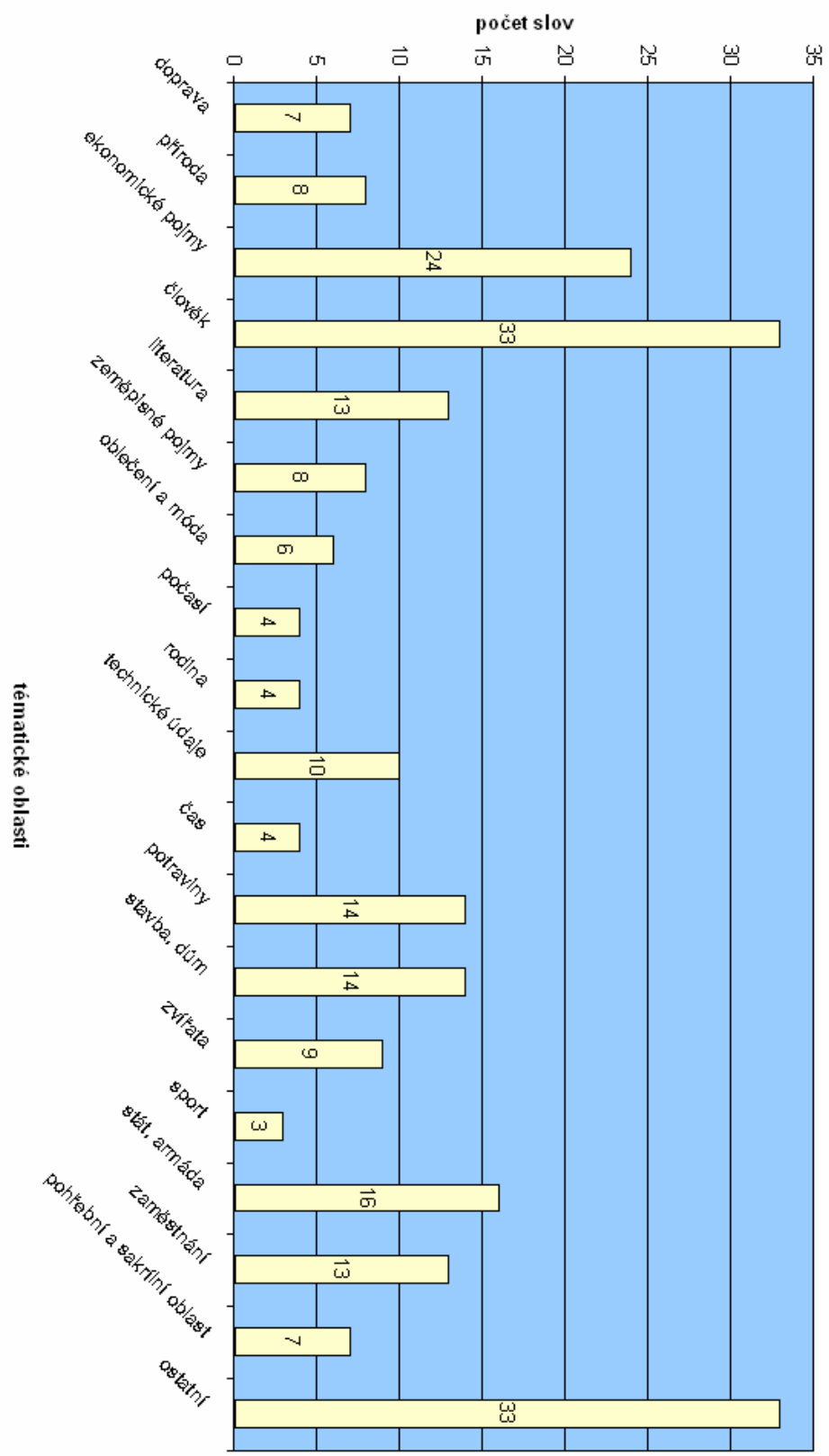
- 14) Zvířata – животное (*жаба* – ropucha; *змея* – had ;*оса* - vosá)
- 15) Sport – спорт (*забег* – rozběh; *заезд* – rozjíždka; *пас* - přihrávka)
- 16) Stát, armáda – армия (*засада* – léčka; *пушка* – dělo; *посол* - velvyslanec)
- 17) Zaměstnání – профессия (*охотник* – myslivec; *пивовар* – sládek; *подводник* - námořník na ponorce)
- 18) Pohřební a sakrální oblast – забота об умерших (*склеп* – hrobka; *прах* – tělesné pozůstatky; *кончина* - úmrtí)
- 19) Ostatní – остальные (*клад* – poklad; *мена* – výměna; *вздор* - nesmysl)

Jak je patrné z grafu, nejvíce rusko-českých homonym lze nalézt v tématické oblasti „člověk“, kam se řadí popis člověka i s jeho vlastnostmi. Překvapivě mnoho slov najdeme také v tématu „stát, armáda“.

Naopak nejméně slov najdeme v tématu „sport“. Důvodem může být, že jak v českém, tak v ruském jazyce se ve sportu jedná o terminologii přejatou z jiného jazyka.

Do „ostatních“ patří slova, která se nedají zařadit mezi zmíněné tématické oblasti. Bohužel tato slova se rovnají počtu slov v tématické oblasti „člověk“. Těchto slov je 33.

Rusko-česká homonyma jsou ošidná pro komunikaci. Mohou vyvolat anekdotickou situaci, ale také můžeme někoho urazit, pokud neznáme přesný význam slova. Proto je důležité nejpoužívanější z těchto slov si dobře zapamatovat. Vedle témat jako „oblečení a móda“, „příroda“, „potraviny“ jsme také objevili obzvláště zajímavé téma - „pohřební a sakrální oblast“. Toto téma se jeví jako nejvíce rizikové a ošidné v rusko-české komunikaci.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit přehledný rusko-český slovníček homonym se zaměřením na substantiva. Podařilo se mi jich nashromáždit 228. Při zpracování slovníčku jsem vycházela převážně z rusko-českého a česko-ruského slovníku a také z internetových zdrojů. Velkým pomocníkem mi byl také výkladový slovník jazyka ruského. Jak už jsem zmiňovala v úvodu, když jsem si toto téma bakalářské práce vybírala, věděla jsem, že žádný podobný slovníček, natož slovník, přede mnou nikdo nezpracoval.

Při shromažďování materiálů a vypracovávání samotného slovníčku jsem nenarazila na žádný velký problém. Homonyma, u nichž jsem si nebyla jistá, jsem měla možnost konzultovat se svými přáteli z Ruska. Velice často se mi stalo, že nalezení jednoho homonyma mě přivedlo k jinému. Zjistila jsem, že rusko-česká homonyma se vyskytují zcela běžně v mluvené i psané řeči.

Problémy nastaly v teoretické části. Vzhledem k tomu, že literatury k danému tématu není mnoho, obrátila jsem se také na internetové zdroje. Bohužel, zde nastal problém. Pokud se mi podařilo najít odborný text na dané téma, tak u některých článků nebyly uvedené potřebné insignie, jako např. datum vložení článku. Proto u dvou internetových zdrojů uvádím pouze jméno a odkaz na internetovou stránku.

V první teoretické části jsem se zabývala především homonymií, snažila jsem se vytyčit tenkou hranici mezi ní a polysémií. Setkala jsem se také s tím, že ne všechny dostupné zdroje jsou zajedno ve vymezení této hranice. Spolu s homonymií a polysémií také úzce souvisí paronymie. Nejpodrobněji jsem se zabývala homonymy, zvláštní podkapitolu jsem věnovala rusko-českým homonymům. Vyhodnotila jsem a pomocí grafu názorně zaznamenala, v jaké tématické oblasti se vyskytuje nejvíce homonym.

Myslím si, že problematice mezijazykové homonymie nevěnují jazykovědci příliš mnoho pozornosti. Při svém zkoumání jsem zjistila, že mezijazyková homonymie a paronymie je dosud málo zpracované téma. O mezijazykové homonymii se můžeme podrobněji dozvědět pouze v odborných referátech, které vycházejí jako články v různých filologických sbornících. Existují sice slovníky s tzv. zrádnými přáteli, ale

ucelený přehled rusko-českých homonym dosud chybí. Můj slovníček je tedy prvním dílkem, které se tak úzce specializuje na rusko-česká homonyma v oblasti substantiv. Proto jsem přesvědčena, že tato práce je užitečná a zajímavá a že přinese užitek nejen samotným studentům ruského jazyka, ale také všem, kteří se o tento jazyk zajímají. Mně samotné dala velmi mnoho, jelikož ucelila můj přehled o problematice rusko-českých homonym a rozšířila mi slovní zásobu. Věřím, že má práce zde nekončí. Toto téma je velice zajímavé a ráda bych se mu věnovala i v budoucnu.

Резюме

Выбор темы «Русско-чешские омонимы на материале имён существительных» обусловлен несколькими факторами. Одним из них являлся визит в Южночешский университет русского профессора Н.Р. Рогозы и её лекция на тему: «К вопросу о русско-чешской омонимии», прочитанная в 2008 году. В сентябре того же года я отправилась в Россию и по возвращении приняла твёрдое решение составить небольшой словарь русско-чешских омонимов.

Данная тема представляла для меня очень большой интерес, поскольку её выбор открывал передо мной возможность создания чего-то совершенно нового. Конечно, уже существует некоторое количество книг и статей об омонимах, однако до сих пор ещё никто не смог дать комплексный обзор именно русско-чешских омонимов. Передо мной стояла очень большая задача. Прежде всего, меня интересовало, сколько таких омонимов мне удастся найти, и в какой именно области языка их будет наибольшее количество. Учитывая существование бесчисленного множества таких слов, позднее я решила остановиться лишь на существительных.

Целью моей бакалаврской работы было создание русско-чешского словарика омонимов на материале существительных. При его составлении я использовала в качестве источников как интернет, так и в большей степени русско-чешский и чешско-русский словари. Как мной уже упоминалось во введении, при выборе такой темы для моей бакалаврской работы, я знала, что подобного словарика, не говоря уже о словаре, до меня ещё никто не разрабатывал. Большим помощником при этом был толковый словарь русского языка. Всего мне удалось собрать 228 русско-чешских омонимов.

При сборке материала и составлении самого словаря мне не пришлось столкнуться с некоторыми проблемами. В случаях, когда я не была уверена относительно того или иного омонима, я имела возможность обратиться за консультацией к моим друзьям из России. Очень часто происходило так, что обнаружение одного омонима приводило меня к другому. Мной было

установлено, что русско-чешские омонимы встречаются достаточно нередко как в устной, так и в письменной речи.

Трудности появились в теоретической части. Учитывая то, что литературы по данной теме немного, я обратилась также и к интернет-источникам. К сожалению, здесь я столкнулась с некоторыми проблемами. Когда мне удалось найти с профессиональной точки зрения безупречный текст, у некоторых статей не были указаны необходимые выходные данные, такие, например, как дата написания. В связи с этим у двух источников я привожу только название и ссылку на интернет-страницу.

В первой теоретической части меня интересовала, прежде всего, омонимия. Мной была сделана попытка обозначить тонкую границу между ней и полисемией. Здесь я столкнулась также и с тем, что авторы не всех источников одинаково проводят эту границу. С омонимией и полисемией также тесно связана и паронимия. Больше всего внимания я уделила рассмотрению омонимов, отдельный подпункт посвящён русско-чешским омонимам. Эта часть написана на чешском и разграничивает упомянутые понятия в чешском языке. Для разъяснения мной приводятся несколько примеров из русского языка, которые сопровождаются переводом.

Я считаю, что проблеме межъязыковой омонимии языковеды не уделяют достаточно большого внимания. За время своего исследования я установила, что межъязыковая омонимия и паронимия являются на сегодняшний день мало изученными темами. О межъязыковой омонимии мы можем узнать подробнее лишь из специальных докладов, опубликованных в качестве статей в различных филологических сборниках. Хотя существуют словари так называемых «ложных друзей переводчика», комплексный обзор русско-чешских омонимов по сей день отсутствует. Так мой словарик является первым словарём, который так узко специализируется на русско-чешских омонимах на материале существительных. Поэтому я думаю, что данный словарик станет большим вкладом. Я уверена, что моя работа будет полезна не только студентам, изучающим русский язык, но и всем, кто им интересуется. Мне самой она дала очень много, поскольку

я получила целостное представление о русско-чешских омонимах, а также расширила свой словарный запас. Верую в то, что моя работа на этом не закончится. Данная тема представляет для меня большой интерес, и я с удовольствием занималась бы ей и в будущем.

Seznam použité literatury

HOLUB, Z.: *Www.rozhlas.cz Homonymie; polysémie... a co s nimi?*. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/_zprava/418867>.

KLEINOVÁ, M.: *Homonymie a polysémie*. Dostupný z WWW: <http://markle.ic.cz/dokumenty/HOMONYMIE_a_POLYSEMIE.pdf>.

KOPECKÝ, L.V.: et al. *česko-ruský slovník*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 694 s.

KVASIL, B.: et al. *Malá československá encyklopedie*. Praha: Academia, 1986. 976 s. ISBN 02/76-0571-21-125-85.

MAN, O.: *Základy lexikologie ruského jazyka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 212 s. ISBN 17-265-87.

PETRÁČKOVÁ, V.: et al. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 1998. 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

ROGOZA, N.R.: K ruskoo-českoj omonimii (přednáška přednesená 7.5.2008 na PF JU v Českých Budějovicích)

ŠROUFKOVÁ, M.; VENCOVSKÁ, M.; PLESKÝ, R.: *Rusko-český, česko-ruský slovník*. Voznice: LEDA, 2005. 979 s. ISBN 80-850927-41-1.

VAVREČKA, M.: *Lexikologie ruského jazyka*. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1987. 133 s. ISBN 80-7042-011-1.

VAVREČKA, M.: Ke zdrojům jazykových bariér v rusko české komunikaci. In: *Lingea et communicatio in sphaera mercaturae*. Ostrava, Filozofická fakulta OU 2002, s.123-130

ŽAŽA, S.: *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1999. 122 s. ISBN 80-210-2058-X.

ОЖЕГОВ, С.И.: *Словарь русского языка*. Москва. Оникс, 2008. 637 с. ISBN 978-5-488-01721-4

Internetové zdroje:

<http://markle.ic.cz>

www.rozhlas.cz

www.wikipedia.com